

"Problemet är att det finns många chefer, men få ledare"

Europas gröna samvete

Av Richard Björnelid (richard.bjornelid@va.se)

EU:s beroende av rysk olja och gas har skapat ett senvaket intresse för klimatfrågan och förnyelsebar energi bland Europas ledare. I en exklusiv intervju uttrycker EU-kommissionären Margot Wallström oro för att medlemsstaterna spelar under täcket med Putin, och för att energiomställningen går så trögt.

http://www.ekonominyheterna.se/va/magasin/2006/48/margots_miljokamp/index.xml

"Problemet är att det finns många chefer, men få ledare."

Det är nätt och jämnt att skenet från marschallerna tränger igenom novemberdiset som ligger kvar i kvällningen över Västra hamnområdet. Vinden från Öresund har korvat till den röda mattan fram till kårhuset. Men vad gör det? Därinne är alla redan på plats med örnen på helspänn när Margot Wallström talar om vikten av fritt tänkande inför studenter som går ledarskapsutbildningen Kaospiloterna på Malmö högskola.

De närmaste 24 timmarna ska Sveriges enda superstjärna inom politiken jämte Carl Bildt hålla ytterligare ett par föredrag, sitta i seminarier med näringslivsfolk och rundabordsamtal med Lundaforskare, svara lokala journalister att hon inte gör några fler kommentarer ipartiledarfrågan och slutligen intervjuas och plätas av Veckans Affärers utsända innan det är dags att återvända med sista planet hem till familjen i Bryssel. Och för säkerhets skull är hon från första till sista sekund under uppsikt av två stadiga gossar från Säpo.

Stämningen inne i kårhuset är hög bland studenterna som dagen till ära bjuder på buffé och vin och öl. En och annan näringslivskändis syns också i vimlet, som Göran Tunhammar, en gång Saf-chef och numera landshövding i Skåne. Kaospiloten Markus, som också läser nordiska språk, delger mellan tuggorna sin bild av Margot Wallström:

"För mig är hon en sosse som ligger vid sidan av huvudfåran i partiet. Och hon skulle lika gärna kunna bli statsminister."

Platsen i Malmö kan sägas vara väl vald för EU-kommissionens förste vice ordförande. Det genomgående temat under hennes skånska sejour är det hållbara samhället, eller "smart tillväxt", det begrepp som hon trummar in med en sådan framgång att hon enligt egen utsago fått kommissionens ordförande José Manuel Barroso att börja använda det.

Och just här i Västra hamnen på tidigare förgiftade industritomter ska allt präglas av ekologiskt tänkande vilket bland annat tar sig uttryck i de nya husens solpanelbeklädda fasader. Påföljande dag är Margot Wallström huvudnummer när hon talar i Rådhuset i Malmö inför näringslivs- och kommunfolk från olika länder om hur vi ska kunna bygga hållbara städer, som Västra hamnen i Malmö är exempel på.

I ett inte alltför avlägset scenario kommer en överväldigande majoritet av världens alla storstäder att vara koncentrerade till den asiatiska kontinenten. Här går jordens överbefolkning hand i hand med den globala uppvärmningen och det kommer att ställa höga krav på framtida samarbeten. Margot Wallströms rådgivare och talskrivare, Minna Gillberg, har snickrat på talet in i det sista för att det ska passa in. Tonen är nu mer saklig än uppsluppen som den var hos studenterna i går.

"Smart tillväxt måste börja i städerna, där hälften av världens befolkning bor och där 80 procent av tillväxten sker. År 2050 kommer sex miljarder människor att bo i städer, och till dess måste vi ha dragit ned koldioxidutsläppen med 60–70 procent", säger Margot Wallström. Omgiven av gamla porträtt över en massa danska och svenska kungar och en historiefalsk propagandamålning av Cederström där den svenske guvernören hyllas av sina skånska undersåtar, sammanfattar Margot Wallström den utmaning som vi står inför:

"För att lösa problemen med klimatfrågan och den globala uppvärmningen krävs ledarskap, partnerskap och delade visioner. Problemet är att det finns många chefer, men få ledare." Mötet mynnar ut i att alla vill ha stöd av varandra. Representanter för företagen vädjar till politikerna att den privata sektorn inte klarar omställningen på egen hand. Politikerna säger i sin tur att de inte klarar uppgiften utan företagen. Och alla frågar de sig hur man ska få individer att ta egna initiativ i frågan.

När vi har förflyttat oss till den betydligt mindre studentstaden Lund och tagit plats i det gamla

Biskopshuset där den dåvarande Lundabiskopen KG Hammar inte ville bo för att det var för ständsmässigt, frågar Veckans Affärer Margot Wallström om frånvaron av ledarskap i miljö- och klimatfrågan även gäller i EU-kommissionen.

"EU-kommissionen fungerar som ett kollektiv, men det är klart att vi har en annan sammansättning i den nuvarande kommissionen jämfört med den förra där jag var miljökommissionär. Miljöfrågor har inte samma dignitet, men jag vill inte sitta här och kritisera eller recensera någon kollega och tycker ändå att frågan får en allt större roll även hos oss."

"Samtidigt har klimatfrågan nu förts tillbaka på dagordningen och det finns ett par politiska ledare som tagit på sig den uppgiften, och sedan är det klart att Al Gore har betytt mycket med sin film."

Särskilt i Storbritannien är klimatkrisen i fokus. London stad har till exempel satt upp tydliga klimatmål om att få ner koldioxidutsläppen med 60 procent år 2050 jämfört med 1990 och med 30 procent år 2025. Klimatfrågan är också het i den politiska debatten, där den snart avgående premiärministern Tony Blair slåss med de konservativas ledare David Cameron om vem av dem som är störst klimatkramare.

"Det finns naturligtvis alltid en risk att man hamnar i en politisk slagordsretorik, men även en sådan måste ju åtföljas av konkreta åtgärder. Nej, jag tror att det är bra med all denna uppmärksamhet."

Den störtflod av artiklar om klimatkrisen i de svenska morgon- och kvällstidningarna som följde på Tony Blairs dystopiska Sternrapport ser Margot Wallström bara som positivt. Det är helt enkelt nödvändigt att skapa ett hårt tryck för att något ska hända, anser hon.

"Om det leder till konkreta åtgärder är en annan sak. Det har blivit politiskt korrekt att tala om klimatfrågan nu. Det är först nu som den har återfötts på grund av oljekrisen, och är en fråga som behandlas mycket mer seriöst."

Även om klimatfrågan har funnits med på den politiska dagordningen under de sju år som Margot Wallström har suttit som kommissionär, varav fem år som miljöansvarig, ser det numera ut som att det är en realpolitisk verklighet som har trängt sig på och fått EU-politikerna att engagera sig.

Den som har väckt dem så bryskt är Putin och det faktum att av EU:s all import av olja och gas kommer hälften från Ryssland. Indirekt styrs EU:s energipolitik i dag av Ryssland, även om varje EU-land fortfarande svarar för sin energipolitik. Det handlar alltså mer om energisäkerhet och att säkra tillväxten än om miljötänkande.

"EU:s beroende av Rysslands olja och gas betyder att intresset för att diversifiera energi- slagen är stort. Det är första gången som det finns ett embryo till en gemensam seriös energipolitik. Jag tror att EU kan bygga ut en gemensam strategi. Men det är klart att det skulle hjälpa om vi hade det konstitutionella fördraget på plats. Riskerna finns alltid att ryssarna spelar under täcket och gör upp med någon av medlemsstaterna."

Margot Wallström medger att importen från Ryssland rimmar illa med talet om smart tillväxt och att lösningen inte är bra men nödvändig.

"Vi kommer att behöva en gasledning rent faktiskt. Vi har inte alternativen ännu. Man skulle önska att vi hade hunnit längre med alternativa bränsleslag. EU-kommissionen kan bara uppmuntra medlemsländerna att satsa på alternativa energislag."

Margot Wallström tycker att engagemanget hos företag växer men där finns ett problem i att företagen i Europa är med i ett system med utsläppsrätter samtidigt som de konkurrerar på marknader med utomeuropeiska företag. Och hon återkommer till att vi aldrig kommer att kunna lösa problemen om vi inte har företagen med oss.

"En avgörande förutsättning för förändring är att vi ska kunna använda marknadskrafterna och utnyttja företagens drivkrafter. Vi måste skapa rätta drivkrafter och vi måste skapa rätta partnerskap."

Ett sätt att locka företagen att tänka i hållbara termer är att göra den offentliga upphandlingen mer synlig för dem. I Europa görs det offentliga affärer för 1 400 miljarder euro om året. Till våren kommer EU-kommissionen med en guidebok som ska stimulera till mer hållbara upphandlingar som i bästa fall kan gynna de företag som levererar sådana tjänster.

Det är uppenbart att EU-kommissionen har få maktmedel för att ställa om samhället mot en ökad hållbarhet. Att lastbilarna beskattas olika i EU-länderna för koldioxidutsläpp ligger till exempel utanför kommissionens kompetensområde. Detsamma gäller införandet av olika former av grön skatteväxling.

"Miljöskatter behöver vi ha men problemet är att det finns inget stöd för gemensamma miljöskatter hos medlemsländerna. Grön skatteväxling är en bra princip men har egentligen inte varit riktigt framgångsrik någonstans. Den måste konstrueras så att det blir en synlig fördel för skattebetalarna."

"Däremot sätter vi olika standards i direktiven och i miljölagstiftningen och här måste vi fortsätta att agera, speciellt vad gäller luft- och vattenkvaliteten."

Vissa debattörer brukar hävda att regleringar hämmar teknikutvecklingen. Påståendet får Margot Wallström att rysa till.

"Det är rent av tvärtom. Ofta har det drivit fram nya tekniska lösningar, där Kalifornien är det bästa exemplet. Detta är en av dessa myter som måste avlivas."

Om de viktiga skatte- och energifrågorna ligger utanför EU-organens roll och är hänvisade till de enskilda ländernas godtycke så är det hög tid att ta nästa steg med EU:s system med handel av utsläppsrätter.

"Jag tycker att systemet har fungerat bra. Vi har etablerat den enda handelsmarknaden av detta slag. Vi visste att vi gjorde en överallokering till medlemsländerna, men det var för att vi över huvud taget skulle få med företagen. Nu ser vi över hur mekanismerna har fungerat och håller på att ta fram en allokeringsplan."

Hon vill på det här stadiet inte göra några uttalanden om vilka nya branscher som kan tänkas omfattas av systemet, men bekräftar att flyget och sjöfarten, som bägge svarar för omfattande utsläpp, troligen kommer med.

"Flygsektorn såg att det här skulle komma redan när jag var miljökommissionär. Sjöfarten har vi börjat tittat på och jag hoppas att även den kommer att tas med i nästa fas."

"Förutom flygsektorn hoppas jag att även sjöfarten kommer med i nästa fas av handeln med utsläppsrätter"

När det gäller lågprisflygets kraftiga expansion i Europa och på andra kontinenter så säger hon först att vi får se vad som händer. Men tilläger sedan:

"Jag tror inte att man kommer att kunna flyga lika billigt i framtiden. Det kommer att bli en miljökostnad för lågprisflyget."

Transporterna svarar för en fjärdedel av världens koldioxidutsläpp och EU har tidigare i en vitbok gett uttryck för stora visioner om en utbyggnad av ett enhetligt europeiskt järnvägsnät, något som skulle vara till gagn för klimatet. Men inget tycks hända. Mycket skyls på Frankrike där landets starka fackföreningar motsätter sig förändringar, och i viss mån även Tyskland.

"Det är ett sorgebarn inom EU att järnvägen inte görs kompatibel. Men så länge ett antal länder inte vill avreglera trafiken får vi leva med bekymret med dessa monopol, även om det görs stora investeringar i nya järnvägar på vissa håll i Europa. Det finns en massa tjugiga mål men om inte medlemsländerna vill ha förändringar så händer inget."

Margot Wallström beklagar att utvecklingen av alternativa energikällor har gått trögt i Europa. I

många avseenden har länder som Kina, USA och Brasilien, som satsar stort på biobränslen i form av etanol och metanol, kommit längre på vägen. Tillsammans med sin rådgivare i miljöfrågor Minna Gillberg, för övrigt dotter till den stridbare miljödebattören Björn Gillberg, har hon lagt fram ett förslag till EU om att investera motsvarande 1,9 miljarder kronor i ett partnerskap med de fattigast länderna i Afrika för att skapa en alternativ marknad för produktion av sockerbeter som råvara till biobränsle. De tror också att Sverige och Baltikum har goda förutsättningar för produktion av metanol genom förgasningsteknik.

Vilken nivå som blir nästa klimatmål efter Kyotoavtalets utgång 2012 står fortfarande skrivet i stjärnorna. FN:s klimatmöte i Nairobi för ett par veckor sedan slutade med en besvikelse för många, men inte för EU-kommissionären.

"Vi är överens om hur arbetet ska läggas upp. Visst, det handlar om procedurfrågor men det är en framgång för jag vet hur svårt det är", säger Margot Wallström som efter många år av intensiv lobbying från kemikalieindustrin till slut kunde lägga fram EU:s kemikaliedirektiv Reach, om än ett ganska urvattnat sådant.

Hon hyser stora förhoppningar om att man ska kunna sluta upp bakom ett kraftfullt klimatmål. "Informellt säger världens ledare att vi måste minska koldioxidutsläppen med 50 procent år 2050. Det har gått upp för dem nu."

"Detta gäller i allt högre grad även näringslivets ledare, även om det är väldigt få som har det perspektivet och där det därför fortfarande finns en grundläggande konflikt inbyggd."

Men tänk om det nu är så som vissa kritiker hävdar att människans användning av fossila bränslen inte alls är orsaken till den globala uppvärmningen, att Margot Wallström och många med henne har helt fel?

"Vi vet tillräckligt för att det är skäl att agera. Inte ens i USA ifrågasätter man teorin. Däremot säger man i USA att man inte vet allt och därför måste fortsätta att forska och på flera områden samarbetar EU med USA och investerar i ytterligare forskning."

"Och mot de få kritikerna står 2 000 forskare runtom i världen. Det finns inga forskningsrapporter publicerade emot, däremot har det förts fram kritik i artiklar i populärpress. Forskarna är faktiskt mer oroade än vad folk är och så brukar det inte vara."

Intervjun i Biskopshusets bibliotek är slut. Minna Gillberg kan pusta ut för en stund. Hennes chef kör i ett högt tempo, ofta med sju-åtta tal i veckan. Efter fem år som kommissionär brukar man vara rätt mör, Margot Wallström är nu uppe i sju.

En slutsats som kan dras av detta är att om kommissionären trots allt skulle få för sig att byta till ett annat och kanske ännu mer krävande jobb hemma i Sverige, så har hon i alla fall det rätta fläset.